

Nappali beszélgetés Szabados Györggyel

Kanizsa, a Járás szikese, 1994. augusztus 24.

"...hanem ez a hatalmas égbolt"
(részlet a filmből)

sz.gy.: Itt minden fűszál medítál. Már nem is tudjuk mi az szemlélődni. Lenni. Vanni. Ez a látszategyszerűség világa, de a jobb eligazodásé.

b.z.: Gyermekkoromban benn, a Tisza-parton egy lassú, nyugodt időt tanultam meg. Ide kijövet pedig a mozdulatlant, az örököt. Olyat, ami lefarag minden fölőset.

sz.gy.: Ebből egy külön kultúra termett. A síksági kultúra, a pusztai kultúra. Mondhatni a sztyeppe kultúra. Itt minden apróságnak mély értelme van. Itt a kicsi, a pici fontosabb talán, mint másutt. Lényegesebb. Nagyobb a becse. Itt mindent jobban kell szeretni, hogy éljen.

b.z.: Ha belehallgatok, a sok aprónak gyönyörű gazdagságát, finom libegését, zizegését, előtűnését, eltűnését hallom, de egész zenének tűnik és kitölt, lehet azért mert valami őrült erős csönd az alapra szóródik rá minden.

sz.gy.: Ez a passzivitás világa. A tartásé, a kitartásé.

b.z.: Ez a mi alapunk lényegében. A fundamentum. Ráadásul otthonossága révén úgy érezzük, hogy áldott.

sz.gy.: Az a jó, ha mindenki ott érzi az áldást, ahol él. Fontos, hogy érezze. A belső csend itt ugyanolyan fontos, mint a hegyekben. Legfeljebb hosszabb hangokat, messzebb hallatszó hangokat kell muzsikálni. Itt minden egybe van. A sokféle csönd is. Itt csend van. Csak az elhagyatottság csöndje hiányzik. Mindenesetre itt az ember azt érzi, hogy nagyon kiment a világból. Bennem ez a nyugalom simasága. A helyreállt harmónia. Amelyről magasabbra látni. Itt nem érzi az ember, hogy valamit elveszíthet. Itt ölelve van.

b.z.: Ha elülök benne hosszabb ideig, képeket hív elő. Például, ha az európai kultúra egyik legszebb hozadékát, egy zongorát ide kiraknánk, hogy tűrnék egymást?

sz.gy.: A táj meg a zongora?

b.z.: Igen, a két hangzás.

sz.gy.: A filmesek nagy divatja volt az elmúlt években, hogy szerettek ilyen polgári tárgyakat kihozni a fűre, mezőre. Ez a táj nem fogadja be a zongorát. A zongora befogadja ezt a tájat. És mégis azt erőltették, hogy a táj fogadja be a zongorát. Ha a zongorából megszólal ez a táj,

már nem tetszett. A zongora egy külön zenei világ, egy külön boltozat. Igazából mindent magába tudott fogadni az elmúlt két évszázadban. De úgy tűnik lassan ennek is vége. A sínushang átsüvíti a tájon. Nem való ide ez a feketeség. Bár én is elkövettem egyszer ezt a hibát. A nagymarosi gátra vitettem ki a zongorát és ott zongoráztam. Jobb elfelejteni. Ide furulyák valók. Vagy mai rokonai a szaxofonok. A trombiták valahogy megint a csapatmozdulatokat idéznék nekem. De mondjuk egy eol-hárfa szépen szólna itt.

Az intimitás kis terepei tán aszerint is szerveződhetnek, hogy meddig hatol, terjed egy hang. Amíg hallatszík, addig egy kört alkot és aki benne van az összetartozik. Az együttzenélésben az igazi felszabadulás akkor következik, amikor megtörténik a belső megvilágosodás. Ezek nem vallási ügyek. Azok is, de elsősorban belső élmények. Aki diktálásra ír verset, zenét, bármit, az biztos, hogy magában megvilágosodott. Mert nincsenek belső nehézkedései. Csak ezt kell kibontani, finomítani, árnyalttá tenni. Mint a régiek mondták: csak jó kertésznek kell lenni. Ma már ez közhelyes hasonlat.

b.z.: Leszedték az auráját, mint mindennek.

sz.gy.: Az aurát leszedni csak erőszakkal lehet.

b.z.: Ebbe rokkantak bele a jobbak.

sz.gy.: Volt egy pillanat az együttműzikálás során, amikor az improvizatív zenét próbáltuk együttesen kialakítani, hogy többen kiléptek ebből a körből, azzal az érdekes magyarázattal, - és valószínűleg ez őszinte volt és igaz,- hogy ők nem kívánják a személyiségüket feladni. És milyen érdekes, valóban az élet úgy működik, - s a művészet az közlés a teremtett életről, mese erről a létről, - nem megy másként, csak ha feladjuk a személyiségünket. Mint ahogy minden lény feladja személyiségét. Az egész élet nem más, mint ennek a személyiség feladásnak, mint áldozatnak a lassú folyamata. Aztán, amikor úgy ahogy betöltöttük ezt a sorsot, akkor egy időre vége. Annak a dolognak vége.

b.z.: Ha ősi korok rajzait, festményeit nézzük - akkor ezt még nem választották külön - azok a mai emberek számára mind hasonlóak, csaknem egyformák. Nincs bennük a személyiség. A nagy különbözőség. Tiszták. Lehet, hogy Bach is ezért tiszta? Mélyebben van az Ember benne.

sz.gy.: Igen, ha az a püspök nem lett volna. Az a püspök, aki Bachot dolgoztatta. Ha nem lenne az éhség, a szomjúság, ha nem parancsolna a szerelmesünk, a szerelmünk. Mi szeret jobban? A nap vagy ezek a kórók?

b.z.: Napfejű kórók ezek.

sz.gy.: Érdekes, hogy az elmúlt 100 év zenéje, minden építkező hajlama mellett, a mélyben mindig azt kereste, hogy lehet még egyetemesebb, még teljesebb, még átfogóbb a hangzás, a kifejezés, a ritmus, a hangzó felületek érzékenysége, érzékletessége. Mindig újabb és újabb dolgot próbált beépíteni, megszólaltatni. Mára lassan oda jutott, ahol most mi vagyunk. Minden egyes kis fűszálnak, kórónak, elszáguldó légynek külön mozgása, külön tempója, külön ritmusa van. És nincs disszonancia. Hihetetlen áttetsző meleg konszonzancia van. Megnyugtató konszonzancia. Minden együtt él, mindennek előzménye és következménye van. Minden rendben van, tökéletesen működik. Mert a zene melyen mozgás van. Ezt kötötte nem lehet. Ezt csak szabadon lehet. Ahhoz pedig, hogy szabadon és mégis rendben működjék magunkat kell odaemelni, hogy azonosak legyünk, Ezzel az Egésszel. Azt hiszem, hogy két dolog az, amire becsületes munkát lehet helyezni: az egyik a fáradhatatlanság, a másik pedig a hűség. Fáradhatatlannak és hűnek lenni Istenhez, emberhez, társhoz, a jó szellemhez.

Élni kell a dolgokat. Nem elég csak elgondolni, megokolni. A hagyomány a legökonomikusabb információátadás. Mert nem mennyiségi, hanem minőségi. Könnyű volna persze azt mondani, hogy vissza a természethez. Ez ma már kevés. A jövőre nézve pedig végképp kevés. Bár a természet hatalmas úr és egy kézlegyintéssel intézi el a buta embert. Nem is ez a szikes az igazán nagy élményem, ez a száraz tenger hanem ez a hatalmas égbolt.

b.z.: Mintha az igazi zenészek nagyon elbújtak, visszahúzódtak volna manapság? Még halálukban is csöndben mennek el.

sz.gy.: Nem kellene. No, nem az emberek, hanem a sivatagosító erőknél. Kétfajta nyitottság van. Van a sivatagi homok nyitottsága és a teremtés nyitottsága. Lehet választani. A sivatag nyitottsága nem követel áldozatot. Azért nem hal meg senki. Azért nem érdemes élni. A másikat ki sem mondom.

